

Sygn. akt I ACa 306/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 czerwca 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący :	SSA Joanna Kurpierz
Sędziowie :	SA Monika Dembińska SO del. Tomasz Ślęzak (spr.)
Protokolant :	Anna Wieczorek

po rozpoznaniu w dniu 26 czerwca 2013 r. w Katowicach

na rozprawie

sprawy z powództwa Stowarzyszenia (...) w S.

przeciwko Państwowemu Funduszowi Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w W.

o ustalenie

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach

z dnia 14 grudnia 2012 r., sygn. akt II C 646/12

1) oddala apelację;

2) zasądza od powoda na rzecz pozwanego 5400 (pięć tysięcy czterysta) złotych tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.

I ACa 306/13

UZASADNIENIE

Powód - Stowarzyszenie (...) w S. w pozwie skierowanym przeciwko Państwowemu Funduszowi Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych wniósł o ustalenie, że wypowiedzenie z dnia 24 lutego 2012 r. umowy z dnia 25 marca 2009 r., zawartej przez strony, było bezskuteczne oraz wniósł o zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów procesu.

W uzasadnieniu pozwu powód podał, że strony zawarły w dniu 25 marca 2009 r. umowę nr (...), której przedmiotem było prowadzenie do 31 grudnia 2011 r. przez pozwanego rehabilitacji osób niepełnosprawnych. Data wygaśnięcia umowy nie została precyzyjnie wskazana, jednak należało przyjąć, że umowa wygasła 31 grudnia 2011 r. lub 31

stycznia 2012 r., tj. w terminie zwrotu niewykorzystanego dofinansowania. Tymczasem powód otrzymał pismo z dnia 24 lutego 2012 r. podpisane przez p.o. dyrektora Oddziału (...) PFRON, zawierające informację o wypowiedzeniu przez pełnomocników zarządu pozwanego tej umowy oraz żądanie zwrotu dofinansowania w wysokości 908.642,41 zł. Powyższe pismo nie stanowi oświadczenia woli organu ani osoby upoważnionej do reprezentowania pozwanego, dlatego nie wywarło skutków prawnych, zwłaszcza, że oświadczenie woli o wypowiedzeniu umowy nie zostało powodowi doręczone.

W odpowiedzi na pozew pozwany wniosł o oddalenie powództwa lub o umorzenie postępowania w razie cofnięcia pozwu oraz o zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów postępowania. Na uzasadnienie swojego stanowiska pozwany podał, że mając na uwadze zarzuty podniesione w pozwie, w szczególności niepodpisanie dokumentu wypowiedzenia przez dwóch pełnomocników, pozwany pismem z dnia 12 listopada 2012 r. poinformował powoda, że wypowiedzenie z 24 lutego 2012 r. nie będzie stanowiło podstawy dochodzenia zwrotu należności objętych zawartą umową oraz wypowiedział umowę z dnia 25 marca 2009 r. wraz z aneksem nr (...) z dnia 22 marca 2010 r., z zachowaniem 14 dniowego okresu wypowiedzenia licząc od dnia doręczenia wypowiedzenia, i wezwał powoda do zwrotu kwoty 908.642,41 zł z odsetkami.

W piśmie procesowym z dnia 9 grudnia 2012 r. powód zmodyfikował powództwo, wnosząc o ustalenie za bezskuteczne wypowiedzenie umowy z 25 marca 2009 r. złożone w dniu 12 listopada 2012 r.

Wyrokiem z dnia 14 grudnia 2012 r. Sąd Okręgowy w Katowicach oddalił powództwo i zasądził od powoda na rzecz pozwanego 7 234 zł. tytułem kosztów procesu.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że strony zawarły w dniu 25 marca 2009 r. umowę nr (...), której przedmiotem była realizacja przez powoda w okresie od 1 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2011 r. zadania, polegającego na rehabilitacji osób niepełnosprawnych. Postanowiono, że umowa wygasa wskutek wypełnienia przez strony zobowiązań umownych (...), do których należało po stronie pozwanego jako zleceniodawcy - dofinansowanie realizacji zadania objętego umową (...), zaś po stronie powoda - rozliczenie przekazanych przez pozwanego środków (...). Jednocześnie pozwany zastrzegł prawo rozwiązania umowy z zachowaniem 14-dniowego okresu wypowiedzenia w przypadku niewykonania przez powoda zobowiązań określonych w umowie, w szczególności nieterminowego lub nienależytego jej wykonania (...). W przypadku rozwiązania umowy z przyczyn określonych w ust 1 powód zobowiązał się do zwrotu kwoty przekazanej przez pozwanego na realizację zadania (...). Ustalono także, iż wszelkie oświadczenia związane z realizacją umowy powinny być składane przez osoby upoważnione do składania oświadczeń woli w imieniu zleceniobiorcy (...).

W wyniku przeprowadzonej przez pozwanego kontroli dotyczącej realizacji przez powoda umowy wykazano szereg nieprawidłowości, w konsekwencji czego powód został wezwany do zwrotu całości dofinansowania wraz z odsetkami ustawowymi oraz został powiadomiony o planowanym wypowiedzeniu umowy. Pozwany w dniu 17 lutego 2012 r. podjął decyzję o wypowiedzeniu umowy, jednak powyższe oświadczenie nie zostało powodowi skutecznie doręczone. Powód otrzymał od pozwanego jedynie pismo z 24 lutego 2012 r. zawierające informację o treści podjętej decyzji, jednak pismo to nie spełniało wymagań formalnych dotyczących prawidłowej reprezentacji pozwanego (zostało podpisane tylko przez jednego pełnomocnika). Mimo to, powód zwrócił się do pozwanego z prośbą rozważenia możliwości cofnięcia złożonego wypowiedzenia skutkującego rozwiązaniem umowy z dniem 13 marca 2012 r. oraz anulowania zobowiązania powoda do zapłaty kwoty 908.642,41 zł. W toku niniejszego procesu pozwany powiadomił powoda, iż nie będzie dochodził zwrotu udzielonego dofinansowania na podstawie pisma z 24 lutego 2012 r. i jednocześnie, powołując się na stwierdzone podczas kontroli przeprowadzonej u powoda nieprawidłowości, a także podnosząc, że umowa nie została rozliczona, a zatem jest nadal w mocy, pismem z dnia 12 listopada 2012 r. wypowiedział umowę z zachowaniem 14-dniowego okresu wypowiedzenia licząc od dnia dostarczenia pisma, wzywając do zwrotu kwoty 908.642,41 zł wraz z ustawowymi odsetkami. Prokuratura Rejonowa w S. skierowała przeciwko członkom zarządu powoda - J. C. i A. B. akt oskarżenia, w którym zarzucono im popełnienie przestępstw, polegających na podrobieniu w celu użycia za autentyczne ponad 120 podpisów beneficjentów powoda celem uzyskania dofinansowania z PFRON.

W piśmie procesowym z dnia 9 grudnia 2012 r. powód zmodyfikował powództwo, wnosząc o ustalenie za bezskuteczne wypowiedzenie przedmiotowej umowy złożone w dniu 12 listopada 2012 r. Zarządzeniem Przewodniczącego powyższe pismo zostało zwrócone.

W oparciu o te ustalenia i czynności procesowe podjęte w toku postępowania, Sąd Okręgowy uznał, w pierwszej kolejności że ocenie podlegało żądanie zawarte w pozwie ponieważ pismo z dnia 9 grudnia 2012 r. zostało zwrócone. Odnosząc się natomiast do tego żądania i powołując art. 189 k.p.c. uznał, że powód nie ma interesu prawnego w domaganiu się ustalenia, iż wypowiedzenie umowy dokonane dnia 24 lutego 2012 r. jest bezskuteczne albowiem nieprawidłowość tego wypowiedzenia i brak jego skuteczności nie były kwestionowane przez pozwanego.

Jako podstawa rozstrzygnięcia o kosztach procesu wskazano art. 98 k.p.c.

W apelacji od tego wyroku powód zarzucił: - naruszenie art. 189 k.p.c. polegające na przyjęciu, że uznanie przez pozwanego żądania powoda powoduje utratę przez niego interesu prawnego w ustaleniu istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego, - naruszenie art. 355 k.p.c. polegające na jego niezastosowaniu, - naruszenie art. 104 k.p.c. polegające na jego niezastosowaniu, - naruszenie art. 98 k.p.c. polegające na przyjęciu, że pozwany uznając żądanie pozwu stał się stroną wygrywającą sprawę.

Podnosząc te zarzuty powód wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i wydanie postanowienia o umorzeniu postępowania oraz zasądzenie na jego rzecz kosztów postępowania za pierwszą instancję lub wzajemne zniesienie tych kosztów bądź uchylenie zaskarżonego wyroku w części dotyczącej orzeczenia o kosztach poprzez wzajemne zniesienie kosztów procesu albo o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji oraz o zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów zastępstwa procesowego za drugą instancję.

W odpowiedzi na apelację pozwany wniósł o jej oddalenie i zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje.

Apelacja nie zasługuje na uwzględnienie.

W pierwszej kolejności należy podzielić stanowisko Sądu Okręgowego co do skutków zwrotu pisma procesowego powoda z dnia 9 grudnia 2012 roku, zawierającego zmianę żądania pozwu z uznania za bezskuteczne wypowiedzenie umowy łączącej strony z dnia 24 lutego 2012 roku, na uznania za bezskuteczne wypowiedzenie tej umowy z dnia 12 listopada 2012 roku. Zwrócić należy uwagę, że to pismo procesowe wpłynęło już po zamknięciu rozprawy (w dniu 10 grudnia 2012 roku o godzinie 11.00, podczas gdy rozprawa została zamknięta o godzinie 10.10 – karty 88 i 89 akt), a poza tym i przede wszystkim, zostało ono prawidłowo zwrócone, jego odpis bowiem, zgodnie z wymogiem wynikającym z art. 132 § 1 k.p.c., nie został doręczony pełnomocnikowi pozwanego.

W związku z tym ocenie podlegało, zawarte w pozwie żądanie ustalenia bezskuteczności wypowiedzenia z dnia 24 lutego 2012 roku umowy łączącej strony z dnia 25 marca 2009 roku. Jest to roszczenie o ustalenie oparte na art. 189 k.p.c. i wbrew zarzutowi apelacji, Sąd pierwszej instancji prawidłowo, dla potrzeb rozstrzygnięcia tej sprawy ten przepis zastosował. Przewiduje on, że powód może żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny. Za ugruntowany zarówno w judykaturze jak i doktrynie uznać należy pogląd, że interes prawny zachodzi, jeżeli sam skutek, jaki wywoła uprawomocnienie się wyroku ustalającego, zapewni powodowi ochronę jego prawnie chronionych interesów, czyli definitywnie zakończy spór istniejący lub prewencyjnie zapobiegnie powstaniu takiego sporu w przyszłości, przy czym zawsze konieczna jest ocena istnienia interesu prawnego do wytoczenia tego powództwa na tle okoliczności faktycznych konkretnej sprawy. W tej konkretnej sprawie powód nie miał interesu prawnego w wytoczeniu powództwa o uznanie wypowiedzenia z dnia 24 lutego 2012 roku za bezskuteczne, pozwany bowiem już w odpowiedzi na pozew przyznał, że to wypowiedzenie nie mogło odnieść skutków prawnych z przyczyn szczegółowo tam opisanych, na które zresztą powołał się powód. Nie było to jednak, jak chce tego powód, uznanie powództwa w rozumieniu art. 213 § 2 k.p.c. Z treści wniosku zawartego w odpowiedzi na pozew wynika bowiem tylko tyle, że pozwany wnosi o oddalenie powództwa, a na wypadek cofnięcia pozwu przez

powoda, o umorzenie postępowania. Już na tym etapie postępowania pozwany przyznał, że wypowiedzenie z dnia 24 lutego 2012 roku było wadliwe, nie mogło odnieść skutków prawnych. Takie skutki natomiast łączył pozwany z prawidłowym już wypowiedzeniem z dnia 12 grudnia 2012 roku. Było zatem oczywiste już wówczas, że powód nie ma interesu prawnego w wytoczeniu powództwa o ustalenia bezskuteczności wypowiedzenia z 24 lutego 2012 roku i propozycja związana z cofnięciem przez niego pozwu wiązała się jednocześnie z korzystną dla powoda propozycją rozstrzygnięcia w zakresie kosztów procesu w razie podjęcia takiej decyzji. Powód z tej propozycji nie skorzystał, a pozwany konsekwentnie wnosił o oddalenie powództwa. Dlatego brak jest podstaw do przyjęcia, że doszło do uznania powództwa, a za niezrozumiałe należy uznać wnioski powoda, że powinno to prowadzić do skutku w postaci umorzenia postępowania, czego powód domaga się w apelacji.

Wydaje się, że stanowisko wyrażone w apelacji oparte na wymienionych tam przepisach art. 355 k.p.c. oraz art. 104 k.p.c., w kontekście takiego wniosku apelacji, podobnie jak wniosku o wzajemnie zniesienie kosztów procesu w postępowaniu pierwszo instancyjnym, wynika z przyjętego założenia, iż zachodzą przesłanki ustawowe zawarte w pierwszym z tych przepisów. Tymczasem w tej sprawie ani nie doszło do cofnięcia pozwu, co jest przecież czynnością procesową powoda (art. 203 k.p.c.), ani do zawarcia ugody, co jest warunkiem wzajemnego zniesienia kosztów na podstawie art. 104 k.p.c., ani też nie zaszły inne przyczyny, w związku z którymi wydanie wyroku stałoby się zbędne lub niedopuszczalne. Przeciwnie, Sąd Okręgowy rozstrzygnął sprawę merytorycznie oddalając powództwo, stwierdzając brak interesu prawnego powoda i była to przesłanka dla takiego właśnie rozstrzygnięcia.

Wywód apelacji, zawarty w jej uzasadnieniu, zawierający w sobie pogląd Sądu Najwyższego wyrażony w postanowieniu z dnia 15 marca 1955 roku, poza tym że zawiera niezrozumiałe zróżnicowanie skutków jednej czynności procesowej („uznanie żądania pozwu” i „uznanie powództwa”), w żaden sposób nie może odnosić się do okoliczności tej sprawy, w której chodzi o powództwo o ustalenie, a nie powództwo o świadczenie, na bazie którego został oparty. Podnoszona natomiast w jego ramach kwestia wygaśnięcia umowy z dnia 25 marca 2009 roku łączącej strony, choć nie była decydująca dla stwierdzenia braku interesu prawnego powoda z przyczyn wyżej wskazanych, to jednak stała się przedmiotem reakcji ze strony pozwanego w toku procesu, takiej mianowicie, że umowa ta łączy strony dopóty, dopóki nie zostanie rozliczona (odpowiedź na pozew – karta 44 akt), a zatem nie wygasła, jak utrzymywał powód, z końcem 2011 roku lub 31 stycznia 2012 roku. Ze stanowiskiem tym należy się zgodzić. Z § (...) umowy, o którą w tej sprawie chodzi, wynika wyraźnie, że umowa wygasa wskutek wypełnienia przez strony zobowiązań z niej wynikających, a § (...) umowy zawiera postanowienia pozwalające pozwanemu na wypowiedzenie umowy w razie niewykonania przez powoda zobowiązań. Do zaistnienia przyczyn powodujących wypowiedzenie umowy doszło, nie może zatem powód powoływać się na wykonanie swoich zobowiązań.

Bezzasadny jest również zarzut apelacji oparty na art. 98 k.p.c. Jak wyżej wskazano, nie doszło do uznania powództwa, zapadł wyrok oddalający to powództwo, zatem prawidłowo Sąd pierwszej instancji, stosując zasadę odpowiedzialności za wynik procesu, zawartą w wymienionym przepisie, zasądził koszty tego procesu od powoda na rzecz pozwanego.

Z tych względów Sąd Apelacyjny, na podstawie art. 385 k.p.c., oddalił apelację, o kosztach postępowania apelacyjnego rozstrzygając zgodnie z tą samą zasadą ponoszenia kosztów zawartą w art. 98 § 1 k.p.c. w związku z art. 98 § 3 k.p.c. i art. 99 k.p.c. oraz zgodnie z § 6 pkt 7 w związku z § 12 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz.U. nr 163, poz. 1349, ze zm.).